

v r. 1924) a R. Pruse; autorů, kteří u nás v minulosti příliš vyzvedávání nebyli, nicméně pro sousední Poláky se stali nedílnou součástí národní hrdosti.

Závěrečná studie s názvem *Návraty do minulosti jako specifické nostalgie* potvrzuje skutečnost, že obrazy minulosti v literárním díle pouze nereflktují uplynulé, ale zároveň napomáhají formovat pohled na současné, dají se také chápat jako prostředky úniků autorů od nepříjemné, tíživé přítomnosti; do minulosti se autoři obracují proto, aby našli příznivější momenty nebo aby bezvýhodnost přítomné situace nahradili vzpomínkou, nostalgií na minulost. Současná polská prozaická tvorba v minulosti nejčastěji hledá pozitivní vzory v udatných činech velkých postav polských dějin, utíká od skutečnosti do nostalgie šťastných období v dějinách Polska (tzv. kompenzační mýtus), do světa dětství, do „rájů“, krajiny, fantazie, legend apod. Díla posledního desetiletí 20. století a novější byla podmíněna společenskou a politickou situací – došlo k rozpadu starého systému, stereotypy v myšlení a jednání lidí (potažmo tvůrců i čtenářů) se začaly měnit, došlo i ke změně vkusu a potřeb čtenářů, zmizela cenzura, většina autorů se přestala zabývat sama sebou a začala formovat metaforu skutečnosti, pravdy a krásy, experimentovat. Vazba k minulosti je u hrdého polského národa velmi silná.

Recenzovanou knihu hodnotím velmi kladně, neboť nejen, že nahlíží na středoevropské literatury v širších souvislostech, ale nepochybně pomáhá i vyplnit mezery, které obě dvě další kultury (česká i slovenská) ve svých znalostech i otevřených postojích vůči velké sousední kultuře polské stále ještě mají. Nová publikace L. Štěpána představuje hodnotný zdroj informací o současných vztazích mezi danými třemi literaturami pro ty, kteří se nejen zabývají středoevropskou literárně-kulturní problematikou nebo studují různé obory slavistiky, ale i širší veřejnosti, která touží rozšířit si své znalosti „obzory“.

Dita Müllerová

Skorunka, F.: Úvod do tvůrčího psaní. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice 2006. 95 s.

Za poslední desetiletí se na našem knižním trhu objevila celá řada publikací věnovaných tvůrčímu psaní. Někdy se jedná o spíše teoretické sborníky psané většinou literárními vědci, jindy zase o praktické příručky, jejichž autoři nezdědka mívají ambice jak literárně umělecké, tak kritické a teoretické. Do druhé z obou skupin spadá představený text. František Skorunka (*1944) v sobě spojuje literární teorii s literární praxí. Obojí se hojně promítá do jeho nejnovějšího publikačního počínu. Knihu strukturoval jako sled deseti „Slov“, každé z nich pojednává o určitém problému a má esejistický charakter. Autor záměrně zvolil nekonvenční a volnější pojetí výkladu, což ostatně vyžaduje i sám předmět tvůrčího psaní, který nelze považovat za „klasickou“ vědeckou disciplínu.

Po krátkém úvodu nazvaném *Na slovo, slovíčko...* následuje druhá kapitola věnována zdrojům tvorby, kam autor zařadil psychologické zdroje, intuici a inspiraci. Skorunka však nepodává suchopárný výklad, kde by se pouze snažil vysvětlit a charakterizovat, co je to intuice či inspirace, ale ukazuje, jak se na to či ono dívali různí spisovatelé nebo představitelé odlišných tvůrčích odvětví. Ve třetí části se zaměřil na předpoklady tvůrčího psaní. Kromě talentu, který je jistě důležitý, nikoliv však samospasitelný, klade Skorunka důraz na racionální složku, tedy na tvůrčí aktivity, které jsou v přímé souvislosti s vědomím. Me-

zi ně patří paměť, jako předpoklad fantazie a imaginace, pozorování a sebeprojekce, experiment (jehož podstata tkví ve vytváření umělých podmínek pro odhalení nepoznaných možností člověka), „řemeslo psát“, čímž není myšleno nic jiného, než jistá forma disciplíny umožňující pravidelnou práci nad textem (což je mimochodem nutné pro jakékoliv psaní, zejména studenti bývají často rozčarováni, že diplomové práce se rodí mnohem pomaleji, než by se mohlo zdát).

Čtvrté „Slovo“ pojednává o příběhu, o tom, kde má bytostná lidská touha vyprávět své kořeny a jak se příběh různě proměňoval, ať už bylo spisovatelovou snahou moralistní poučení či zachycení pravdy až po skoncování s ultimativním požadavkem na konstrukci příběhu. Funkci příběhu ukazuje autor na povídce, kterou podrobněji probírá v páté kapitole. Tak jak je to typické pro celou anotovanou práci, i ve výkladu o povídce opouští autor, jak jen je to možné, teoretické poučky a dává slovo tvůrcům, kteří měli s povídkou opravdu co do činění (na rozdíl od mnoha literárních teoretiků a kritiků). Povídku nám proto nepředstavuje v podobě vypreparované a zobecněné poučky, ale jako soubor rad zkušených spisovatelů, jež na konci uzavírá „doporučený“ seznam autorů povídek, neboť čtení zde skýtá možnost naučit se něčemu novému pro vlastní psaní. Šestá kapitola je zaměřena na hlavní postavu. Opět za pomoci kolegů spisovatelů se snaží odpovědět na otázky, odkud se literární postavy berou a jak jim správně „vystavit rodný list“. Skorunka přesvědčivě dokazuje, že postavy vychází ze skutečnosti a že i pokud nemají původní jednoznačný živý předobraz, čtenáři v nich nakonec poznávají sami sebe nebo někoho, koho znají či znali. S tím souvisí i to, že dobrý spisovatel by měl být schopen vystihnout u svých postav společné znaky každodenního života, a tak je směřovat do role typu.

Jestliže jsme vytvořili postavu, je třeba ji uvést do života, nechat ji, aby konala, co konat má. O tom je sedmé „Slovo“. Postavu mohou charakterizovat její činy nebo její jazyk. Nejneproniknutelnějším tajemstvím tvůrčího psaní je dialog mezi postavami. Právě z něj může vyvěrat nosný děj, ale zároveň skýtá mnoho úskalí, protože musí být napsán tak, jak by jej postavy ve skutečnosti vedly. V osmé kapitole se autor věnuje pojmu téma, který rozděluje do tří vrstev – námět, syžet a teze. To jak spisovatel zvládá práci s nimi, ukazuje, nakolik respektuje vnitřní souvislosti díla. Vyrovnat se s úskalími, které se všemi svými rovinami v sobě téma skrývá, mohou autorovi pomoci literární vlivy nebo osobní zkušenost. Zejména začínajícím tvůrcům radí Skorunka, aby na sebe nechali působit díla svých kolegů, tedy literární vlivy. V poslední kapitole se autor zaměřil na formu (kompozici) a instrumentální (jazykové) prostředky.

Nedílnou součástí knihy jsou i praktická cvičení nazvaná *Návod na použití*. Ty vycházejí ze Skorunkova semináře tvůrčího psaní vyučovaného na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a čtenáři si v nich mohou vyzkoušet práci s různými žánry.

Skorunkův výklad má volnější charakter. Autor nevystupuje skrytý za autorským plurálem, ale promlouvá ke čtenáři přímo, snaží se s ním navázat dialog a dává mu přímé rady. Kniha je psaná živým a čtivým jazykem. Určitě po ní mohou sáhnout nejen mladí adepti spisovatelského řemesla, ale i zájemci o literaturu jako takovou, protože Skorunkův text nabízí možnost podívat se na literaturu z jiného než čistě literárněvědného hlediska, je inspirativní a motivující.

Josef Šaur